

การทำธุรกิจป๋ย

ของสหกรณ์ ปี 2550

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
www.cad.go.th

บทสรุป (Summary)

รายงานการศึกษาการทำธุรกิจปุยของสหกรณ์ ปี 2550 มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาการทำธุรกิจปุยของสหกรณ์ โดยเฉพาะธุรกิจซื้อขายปุยล่วงหน้าของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบถึงสถานะทางการเงิน การบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ และการส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าการทำธุรกิจของสหกรณ์ สำหรับผู้บริหารสหกรณ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินธุรกิจและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสหกรณ์ทุกประเภทที่ทำธุรกิจปุยเป็นกลุ่มศึกษา และใช้แบบสอบถามผู้สอบบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า ปี 2550 มีจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุย 1,418 แห่ง แบ่งเป็นประเภทสหกรณ์การเกษตร 1,343 แห่ง สหกรณ์นิคม 44 แห่ง สหกรณ์ร้านค้า 2 แห่ง สหกรณ์บริการ 18 แห่ง และสหกรณ์เครดิตยูเนียน 12 แห่ง โดยมีทุนดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 76,274.79 ล้านบาท พบว่า เงินทุนของสหกรณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.75 เป็นหนี้สิน อีกร้อยละ 35.25 เป็นทุนของสหกรณ์ มีเงินฝากสหกรณ์อื่น 2,299.23 ล้านบาท เฉลี่ย 3.4 ล้านบาทต่อสหกรณ์ สูงสุด 63.70 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยเงินฝากส่วนใหญ่ร้อยละ 4-6 สูงสุดร้อยละ 11.00 และมีปริมาณเงินรับฝากสหกรณ์อื่น 2,155.40 ล้านบาท เฉลี่ย 4.5 ล้านบาทต่อสหกรณ์ สูงสุด 50.62 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากส่วนใหญ่ร้อยละ 4-6 เช่นกัน สูงสุดร้อยละ 10.00

การจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์จำนวน 314 แห่ง หรือร้อยละ 22.14 ไม่มีการสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิกก่อนการจัดซื้อ จำนวน 290 แห่ง หรือร้อยละ 20.45 ไม่ผ่านการได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ และอีกจำนวน 217 แห่ง หรือร้อยละ 15.30 ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อได้เป็นบางครั้งเท่านั้น ปี 2550 มีปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยรวมทั้งสิ้น 7,820.66 ล้านบาท ร้อยละ 65.78 จัดซื้อเป็นสินค้าปุ๋ย 5,144.24 ล้านบาท และร้อยละ 34.22 จัดซื้อเป็นสินค้าตัวปุ๋ย 2,676.42 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นซื้อเงินสด 2,183.85 ล้านบาท และซื้อเป็นเงินเชื่อ 5,636.80 ล้านบาท พบว่า ปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยรวมร้อยละ 85.10 เมื่อเทียบกับปี 2547 โดยปริมาณจัดซื้อสินค้าปุ๋ยขยายเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.81 และปริมาณการจัดซื้อสินค้าตัวปุ๋ยขยายเพิ่มขึ้นสูงถึง 3.3 เท่าตัว

สำหรับการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้าของสหกรณ์ (ตัวปุ๋ย) พบว่า มีอัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับปี 2547 โดยเพิ่มขึ้นจาก 622.90 ล้านบาทในปี 2547 ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 2,676.42 ล้านบาทในปี 2550 ขยายเพิ่มขึ้นถึง 3.3 เท่าตัว โดยเฉพาะปริมาณการจัดซื้อตัวปุ๋ยเป็นเงินเชื่อมีอัตราการขยายเพิ่มมากขึ้นมากถึง 4.4 เท่าตัว โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 เป็นการจัดซื้อกับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย และพบว่า บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยส่วนใหญ่ร้อยละ 53.20 ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตัวปุ๋ยที่สหกรณ์ได้รับ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.26 ไม่มีการระบุชื่อสหกรณ์เป็นผู้ซื้อหรือไม่มีการโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ผู้ซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ ในรอบปีมีจำนวนสหกรณ์ที่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นสินค้าปุ๋ยเพียง 122 แห่ง หรือร้อยละ 33.15 เป็นเงิน 1,713.16 ล้านบาท โดยสถานที่ส่งมอบสินค้า

ที่ระบุในตัวอย่างใหญ่ร้อยละ 62.07 เป็นสถานที่ที่สหกรณ์ระบุ อีกร้อยละ 37.93 เป็นสถานที่ คลังสินค้าตามที่คุณขายเป็นผู้ระบุ ระหว่างปีมีการจำหน่ายตัวอย่าง 37 แห่ง เป็นเงิน 271.71 ล้านบาท ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.72 จำหน่ายเป็นเงินสด อีกร้อยละ 6.28 จำหน่ายเป็นเงินสด ส่วนช่องทางการจำหน่ายตัวอย่างของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.17 สหกรณ์ดำเนินการจำหน่ายเอง ร้อยละ 24.37 ผ่านบริษัทหรือตัวแทนที่จำหน่ายให้กับสหกรณ์ อีกร้อยละ 2.44 ทั้งดำเนินการเองและผ่านบริษัทหรือตัวแทนจำหน่าย ตัวอย่าง สำหรับผลตอบแทนที่ได้รับ จากการจำหน่ายตัวอย่างของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.68 ได้จากส่วนเหลือของ ราคาซื้อขายตัวอย่าง ร้อยละ 27.66 ได้จากรายการส่งเสริมการขายของบริษัทหรือตัวแทน จำหน่ายตัวอย่าง ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น ส่วนลด ของแถม ค่าคอมมิสชั่น เงินรางวัล สิ่งของ และจัดทัศนศึกษาไปดูงาน 2-3 วัน เป็นต้น และร้อยละ 1.42 ให้เป็นเงินเฉลี่ยคืน การจ่าย ชำระหนี้ค่าตัวอย่างของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.80 จ่ายชำระหนี้โดยการโอนผ่าน ธนาคาร ส่วนการรับชำระหนี้ค่าตัวอย่างของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.53 รับชำระ หนี้โดยโอนผ่านธนาคารเช่นกัน รองลงมาร้อยละ 41.58 รับชำระหนี้เป็นเงินสด ในรอบปี สหกรณ์มีการรับคืนตัวอย่าง 7 แห่ง เป็นเงิน 24.63 ล้านบาท และส่งคืนตัวอย่าง 13 แห่ง เป็นเงิน 27.18 ล้านบาท สิ้นปีสหกรณ์มีเจ้าหนี้การค้าตัวอย่าง 66 แห่ง เป็นเงิน 646.74 ล้านบาท และมีลูกหนี้การค้าตัวอย่าง 21 แห่ง เป็นเงิน 165.73 ล้านบาท สหกรณ์มีสินค้าคงเหลือต้นปี 688.12 ล้านบาท คงเหลือปลายปี 829.37 ล้านบาท เป็นผลต่างที่เพิ่มขึ้น 141.25 ล้านบาท และเป็น สินค้าตัวอย่างคงเหลือต้นปี 608.57 ล้านบาท คงเหลือปลายปี 829.37 ล้านบาท เป็นผลต่างที่ เพิ่มขึ้น 220.80 ล้านบาท

นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ยังมีข้อสังเกตการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้าของสหกรณ์หลายแห่ง อาทิเช่น ไม่ได้บันทึกการขายในระบบบัญชีของสหกรณ์ หรือบันทึกซื้อสินค้า ตั้งเจ้าหน้าที่ตามใบกำกับสินค้าโดยไม่ระบุว่าเป็นการส่งมอบตัวปุ๋ย โดยสหกรณ์เซ็นรับในใบกำกับสินค้าเสมือนเป็นการรับมอบสินค้าปุ๋ยแล้ว ไม่มีการทำสัญญาซื้อขาย มีการซื้อผ่านสหกรณ์หนึ่งไปยังอีกสหกรณ์หนึ่ง บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยให้สหกรณ์หนึ่งภายในวงเงินของอีกสหกรณ์หนึ่งโดยมิได้จัดทำสัญญาซื้อขาย และบางสหกรณ์เป็นตัวแทนจัดหาลูกค้าปุ๋ยให้กับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย โดยให้บริษัทกู้ยืมเงินดำเนินธุรกิจ เป็นต้น สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา คือ ควรมีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการทำธุรกิจซื้อขายล่วงหน้า ควรมีคู่มือในทางปฏิบัติเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องรู้และเข้าใจการทำธุรกิจซื้อขายล่วงหน้าอย่างถ่องแท้ เพื่อการลงทุนที่คุ้มค่า ปลอดภัย ให้ผลตอบแทนสูง และมีระบบบัญชีที่ถูกต้องโปร่งใสเหมาะสมกับธุรกิจ ต้องบริหารความเสี่ยงกับผลตอบแทนที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์อย่างแท้จริง

คำนำ

ในการทำธุรกิจยุคปัจจุบันนั้น ความเข้มแข็งเชิงบริหารและเชิงธุรกิจ รวมถึงการติดตามข้อมูลข่าวสารทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอและตลอดเวลานั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับองค์กรที่จะสามารถดำเนินอยู่ได้ท่ามกลางภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทภารกิจสำคัญในการตรวจสอบ กำกับดูแล และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร สำหรับการศึกษาการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ ปี 2550 มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลการศึกษาที่จะสะท้อนภาพการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ในหลาย ๆ มุมมองรวมถึงการส่งสัญญาณและการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายขึ้นในโอกาสนี้ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาค หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูล คำปรึกษา แนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ทำให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการศึกษาการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ ปี 2550 เล่มนี้ คงจะสะท้อนภาพรวมการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ในหลาย ๆ แง่มุมมองเป็นอย่างดี และคงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสหกรณ์ และบุคคลทั่วไป ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในขบวนการสหกรณ์

สุณี ตั้งในคุณธรรม
สิงหาคม 2550

สารบัญ

บทสรุป (Summary)	2-5
คำนำ	6
บทนำ	13-17
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	13
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	16
ขอบเขตของการศึกษา	16
วิธีการดำเนินการศึกษา	16
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
ผลการศึกษา	18-56
สถานะทางการเงินของสหกรณ์	18
การจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์	24
การทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย)	27
ข้อสังเกตอื่น ๆ	42
พิ้งการซื้อ-ขายปุ๋ยของสหกรณ์	44
เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุ๋ย	51
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	57-63
บทสรุป	57
ข้อเสนอแนะ	62

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1

จำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย จำแนกตามประเภทสหกรณ์ 19

ตารางที่ 2

ปริมาณทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 20

ตารางที่ 3

ปริมาณเงินรับพำกและเงินพำกสหกรณ์อื่น 21

ตารางที่ 4

อัตราดอกเบี้ยเงินพำกสหกรณ์อื่น 22

ตารางที่ 5

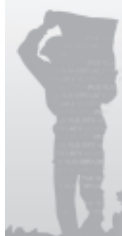
อัตราดอกเบี้ยเงินรับพำกสหกรณ์อื่น 23

ตารางที่ 6

การสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิกก่อนการจัดซื้อปุ๋ย 24

ตารางที่ 7

จำนวนสหกรณ์ที่ได้รับอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ 25

ตารางที่ 8	
ปริมาณการซื้อขายของสหกรณ์ในปี 2550 และปี 2547	27
ตารางที่ 9	
ปริมาณการซื้อขายของสหกรณ์	28
ตารางที่ 10	
การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายตัวปุ๋ยให้กับสหกรณ์	29
ตารางที่ 11	
การระบุชื่อหรือการโอนสิทธิหลังซื้อสหกรณ์ปุ๋ยไว้ในตัวปุ๋ย	30
ตารางที่ 12	
จำนวนสหกรณ์ที่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นสินค้าปุ๋ยมาจำหน่าย	31
ตารางที่ 13	
สถานที่ส่งมอบสินค้าปุ๋ย	32
ตารางที่ 14	
จำนวนสหกรณ์และมูลค่าตัวปุ๋ยที่จำหน่าย	33

ตารางที่ 15

ช่องทางการจำหน่ายตัวของสหกรณ์ 34

ตารางที่ 16

ผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับจากการจำหน่ายตัวของ 35

ตารางที่ 17

วิธีจ่ายค่าธรรมเนียมการค้ำตัวของสหกรณ์ 36

ตารางที่ 18

วิธีรับค่าธรรมเนียมการค้ำตัวของสหกรณ์ 37

ตารางที่ 19

จำนวนสหกรณ์และมูลค่าตัวที่มีการรับคืนและส่งคืน 38

ตารางที่ 20

จำนวนสหกรณ์ที่มีเจ้าหนี้การค้ำตัวของ 39

ตารางที่ 21

จำนวนสหกรณ์ที่มีลูกหนี้การค้ำตัวของ 40

ตารางที่ 22

สินค้าคงเหลือต้นปีและปลายปีของสหกรณ์ 41

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรเสนา จำกัด 45

ภาพที่ 2

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรบางบาล จำกัด 46

ภาพที่ 3

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรบ้านแพรก จำกัด 47

ภาพที่ 4

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรบางปะหัน จำกัด 48

ภาพที่ 5

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรพระนครศรีอยุธยา จำกัด 49

ภาพที่ 6

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรลำลูกกา จำกัด 50

ภาพที่ 7

เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุ๋ยของสหกรณ์ลำลูกกา จำกัด 52

จังหวัดปทุมธานี แบบข้ามจังหวัด

ภาพที่ 8

เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของสหกรณ์การเกษตรวิียงชัย จำกัด 53
จังหวัดเชียงราย ทั้งภายในจังหวัดและข้ามจังหวัด

ภาพที่ 9

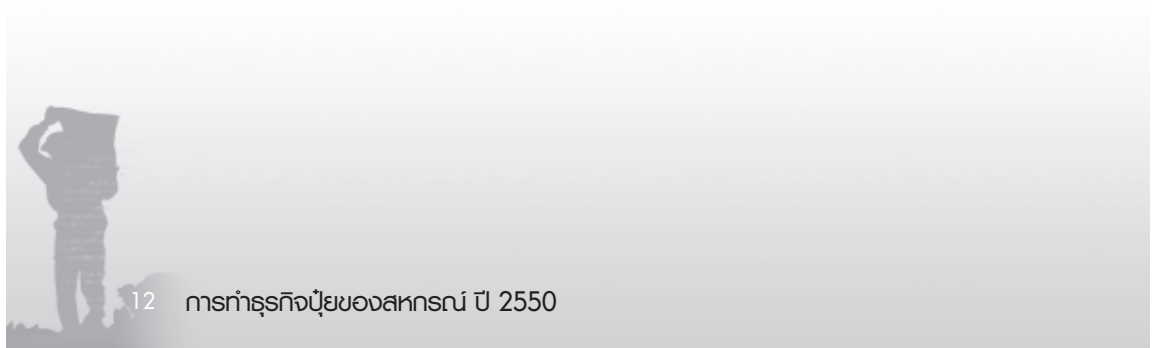
เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของสหกรณ์การเกษตรบางบาล จำกัด 54
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในจังหวัดและข้ามจังหวัด

ภาพที่ 10

เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของสหกรณ์การเกษตรทางดง 55
จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในจังหวัดและข้ามจังหวัด

ภาพที่ 11

เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของ สกต. 56

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจรูปแบบหนึ่ง มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือมีถิ่นฐานที่อยู่ใกล้เคียงกัน แต่อาจจะมีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่นและลักษณะการประกอบอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกสหกรณ์ ภายใต้หลักการพึ่งตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามหลักสหกรณ์ ซึ่งการบริหารและการดำเนินงานก็เหมือนธุรกิจอื่น ๆ ทั่วไป ในปัจจุบันสหกรณ์ต้องแข่งขันกับธุรกิจอื่น ๆ มากมาย ในสภาวะการณ์เช่นนี้สหกรณ์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพิ่มความรู้ และปรับกระบวนการทศน์ในการทำธุรกิจของสหกรณ์ เพื่อความอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสืบไป

สำหรับแนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ สหกรณ์นั้นประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นบุคคลประสงค์จะดำเนินธุรกิจร่วมกัน ผู้ถือหุ้นของสหกรณ์ ก็คือลูกค้าหลักของสหกรณ์ที่จะเป็นผู้ร่วมค้ากับสหกรณ์ กำไรที่ได้จากการดำเนินงานจะแบ่งปันสู่สมาชิกผู้ร่วมค้ากับสหกรณ์

ตามส่วนธุรกิจ ในกรณีที่ไม่มีการใดที่เหมือนสมาชิกร่วมกันแบ่งรับภาระต้นทุนดำเนินงานกันไปที่สำคัญคือความเป็นนิติบุคคลของสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจประเภท ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด แนวการดำเนินงานของสหกรณ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ การมุ่งหวังกำไรเพียงพอให้องค์กรดำเนินงานไปได้ แต่ปันส่วนกำไรคืนให้ผู้มีอุปการคุณ ส่วนผู้ถือหุ้นซึ่งมักจะเป็นคนเดียวกับผู้มีอุปการคุณจะได้ผลตอบแทนในรูปเงินปันผลในระดับที่ไม่มาก คนส่วนใหญ่ที่เข้าเป็นสมาชิกจึงหวังจะได้ประโยชน์จากการใช้บริการธุรกิจของสหกรณ์ ด้วยลักษณะเด่นเช่นนี้จึงทำให้เจ้าของสหกรณ์ หรือผู้ถือหุ้น ผู้กำกับดูแลกิจการ และผู้ให้บริการเป็นคนคนเดียวกัน ซึ่งต่างจากธุรกิจทั่วไป ซึ่งผู้ลงทุนในกิจการหวังผลกำไร แต่อาจจะไม่ใช่กลุ่มคนผู้ให้บริการของกิจการนั้นก็ได้ การกำกับดูแลอาจมอบหมายให้คณะบุคคลอื่นดูแล การวัดผลสำเร็จ คือ ผลกำไรสูงสุด ตรงข้ามกับสหกรณ์ ซึ่งทั้งเจ้าของ ผู้กำกับดูแลกิจการ และผู้ให้บริการเป็นกลุ่มคนเดียวกัน ผลสำเร็จของสหกรณ์ คือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิก สมาชิกได้บริโภคสินค้า ขายสินค้าในราคายุติธรรม เป็นบรรทัดฐานให้ธุรกิจอื่น ๆ อ้างอิงได้ หรืออาจวัดผลสำเร็จได้ว่าสมาชิกมากขึ้น ปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้น มีเงินปันผลบ้าง มีผลกำไรปันส่วนธุรกิจบ้าง ทั้งนี้สหกรณ์ที่จัดระเบียบการจัดตั้งทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลภาวะเศรษฐกิจ ระบบบริหารการเงิน การบัญชีของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้งหมด เพื่อวางและพัฒนาระบบบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจ และให้ข้อเสนอแนะในเชิงพัฒนาสร้างสรรค์

ปัจจุบัน มีจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยมากขึ้น โดยเฉพาะการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย) นับวันจะมีจำนวนและปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ขยายเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงจาก บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย สู่สหกรณ์ สู่กองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์เป็นไปตามหลักการสหกรณ์ ที่ จะดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสหกรณ์ ต่อสมาชิกสหกรณ์อย่างแท้จริง และ อยู่ภายใต้หลักการบัญชีที่ถูกต้อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การศึกษาการทำธุรกิจปุ๋ย ของสหกรณ์ ปี 2550 จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ สถานะความมั่นคง และสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ อันจะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานของสหกรณ์ และการประกอบอาชีพสมาชิกสหกรณ์โดยตรง ซึ่งผลของการ ศึกษาจะสามารถช่วยให้การวางระบบบัญชีมีความเหมาะสมกับธุรกิจของสหกรณ์อย่างเป็น รูปธรรม สามารถวางแผนการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์เดินไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และช่วยให้ปรับปรุงการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการส่งสัญญาณ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อ การเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์เป็นการลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายขึ้น อันจะส่งผลให้ธุรกิจสหกรณ์คงอยู่ได้ภายใต้สภาวะการแข่งขันกับหน่วยธุรกิจอื่น และ สามารถให้บริการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานะทางการเงิน และการทำธุรกิจปุยของสหกรณ์ ในปี 2550
2. เพื่อศึกษาการทำธุรกิจซื้อขายปุยล่วงหน้าของสหกรณ์ ปี 2550

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาข้อมูลสหกรณ์ทุกประเภท ที่ได้รับจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใน 76 จังหวัด โดยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุยปี 2550

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาใช้วิธีการศึกษาวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative approach) เป็นรูปแบบการวิจัยสำรวจ โดยจะเก็บข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ แปลผล และเสนอรายงาน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับประชากรเป็นสหกรณ์ทุกประเภทจากทั่วประเทศใน 76 จังหวัด แล้วสุ่มตัวอย่างเฉพาะสหกรณ์ที่มีการทำธุรกิจปุย

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์นี้ เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ที่อยู่ในขบวนการสหกรณ์
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาระบบบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจสหกรณ์ที่มีผลต่อการบริหารงาน

วนการศึกษา

การศึกษาการทำธุรกิจปุยของสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะทางการเงิน และ
การทำธุรกิจปุย และธุรกิจซื้อขายปุยล่วงหน้า (ตัวปุย) ของสหกรณ์ เพื่อสามารถให้
คำแนะนำด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงินและการบัญชีให้กับสหกรณ์ได้อย่างถูกต้อง โดย
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลของสหกรณ์ทุกประเภทที่ทำธุรกิจปุยจำนวนทั้งสิ้น
1,418 สหกรณ์ ประกอบด้วย ข้อมูลของสหกรณ์การเกษตร 1,343 สหกรณ์ สหกรณ์นิคม 44
สหกรณ์ สหกรณ์ร้านค้า 2 สหกรณ์ สหกรณ์บริการ 18 สหกรณ์ และสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
12 สหกรณ์ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

สถานะทางการเงินของสหกรณ์

สถานะทางการเงินของสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุยในปี 2550 จำนวนทั้งสิ้น 1,418 แห่ง มี
รายละเอียด ดังนี้

จำนวนสหกรณ์

จากการศึกษาข้อมูลสหกรณ์ทุกประเภทจาก 76 จังหวัด พบว่า มีจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยรวมทั้งสิ้น 1,418 แห่ง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 94.64 เป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตรมากที่สุดจำนวน 1,343 แห่ง รองลงมา สหกรณ์นิคมร้อยละ 3.10 จำนวน 44 แห่ง สหกรณ์บริการร้อยละ 1.27 จำนวน 18 แห่ง สหกรณ์เครดิตยูเนียนร้อยละ 0.85 จำนวน 12 แห่ง และสหกรณ์ร้านค้าร้อยละ 0.14 จำนวน 2 แห่งตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย จำแนกตามประเภทสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	จำนวนแห่ง	ร้อยละ
เกษตร	1,343	94.64
นิคม	44	3.10
ร้านค้า	2	0.14
บริการ	18	1.27
เครดิตยูเนียน	12	0.85
รวม	1,418	100.00

ทุนดำเนินงานของสหกรณ์

จำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย 1,418 แห่ง มีทุนดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 76,274.79 ล้านบาท พบว่า เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.75 เป็นหนี้สินจำนวน 49,388.78 ล้านบาท อีกร้อยละ 35.25 เป็นทุนของสหกรณ์ จำนวน 26,886.01 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 ปริมาณทุนดำเนินงานของสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	ทุนดำเนินงาน		
	ทุนของสหกรณ์	หนี้สิน	รวม
เกษตร	25,945.53	47,539.72	73,485.24
นิคม	864.94	1,690.62	2,555.56
ร้านค้า	0.30	0.04	0.34
บริการ	4.10	45.65	49.75
เครดิตชุมชน	71.14	112.76	183.90
รวม	26,886.01	49,388.78	76,274.79
ร้อยละ (%)	35.25	64.75	100

เงินฝากและเงินรับฝากของสหกรณ์

จากการศึกษาสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยจำนวน 1,418 แห่ง พบว่า สหกรณ์มีปริมาณเงินฝากและเงินรับฝากสหกรณ์อื่นเป็นเงินนับพันล้านบาท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เงินฝากสหกรณ์อื่น ในจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย 1,418 แห่ง พบว่า มีจำนวน 682 สหกรณ์ หรือร้อยละ 48.09 ของจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยทั้งสิ้น มีปริมาณเงินฝากกับสหกรณ์อื่นรวมทั้งสิ้น 2,299.23 ล้านบาท เฉลี่ย 3.4 ล้านบาทต่อสหกรณ์ สูงสุด 63.70 ล้านบาท เป็นของสหกรณ์การเกษตรจระนะ จังหวัดสงขลา โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 94.45 เป็นประเภทสหกรณ์การเกษตรที่มีปริมาณเงินฝากสหกรณ์อื่นมากที่สุด ดังแสดงในตาราง 3

เงินรับฝากสหกรณ์อื่น สำหรับสหกรณ์ที่รับฝากเงินสหกรณ์อื่นมีจำนวนทั้งสิ้น 488 แห่ง หรือร้อยละ 34.41 ของจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยทั้งสิ้น มีปริมาณเงินรับฝากรวมทั้งสิ้น 2,155.40 ล้านบาท เฉลี่ย 4.5 ล้านบาทต่อสหกรณ์ สูงสุด 50.62 ล้านบาท เป็นของสหกรณ์การเกษตรโพธิ์ทอง จำกัด จังหวัดอ่างทอง โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 97.56 เป็นประเภทสหกรณ์การเกษตรมีการรับฝากเงินสหกรณ์อื่นมากที่สุดเช่นกัน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ปริมาณเงินรับฝากและเงินฝากสหกรณ์อื่น

ประเภทสหกรณ์	รับฝากเงินสหกรณ์อื่น		ฝากเงินสหกรณ์อื่น	
	จำนวน	จำนวนเงิน	จำนวน	จำนวนเงิน
เกษตร	462	2,102.79	649	2,217.72
นิคม	16	47.77	18	75.47
ร้านค้า	-	-	-	-
บริการ	6	2.18	9	3.06
เครดิตยูเนียน	4	2.65	6	2.98
รวม	488	2,155.40	682	2,299.23

อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่นจำนวน 1,589 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.44 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ระหว่างร้อยละ 4-6 มีจำนวน 738 แห่ง รองลงมา ร้อยละ 41.41 คิดอัตราดอกเบี้ยอยู่ระหว่างร้อยละ 2-4 มีจำนวน 658 แห่ง ร้อยละ 6.36 คิดอัตราดอกเบี้ยอยู่ระหว่างร้อยละ 6-8 มีจำนวน 101 แห่ง ร้อยละ 4.91 คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 2 มีจำนวน 78 แห่ง และอีกร้อยละ 0.88 คิด อัตราดอกเบี้ยมากกว่า ร้อยละ 8 ขึ้นไป มีจำนวน 14 แห่ง สูงสุดร้อยละ 11.00 จำนวน 1 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรบางกรวย จำกัด จังหวัดนนทบุรี ดังแสดงในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่น

อัตราดอกเบี้ย	ประเภทสหกรณ์					ร้อยละ (%)
	เกษตร	นิคม	บริการ	เครดิต ยูเนียน	รวม	
>=2	77	-	1	-	78	4.91
>2-4	629	22	1	6	658	41.41
>4-6	701	32	1	4	738	46.44
>6-8	79	10	11	1	101	6.36
>8	14	-	-	-	14	0.88
รวม	1,500	64	14	11	1,589	100.00

อัตราดอกเบี้ยเงินรับฝาก

ส่วนการคิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากสหกรณ์อื่นจำนวนทั้งสิ้น 1,296 แห่ง พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 43.90 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากอยู่ระหว่างร้อยละ 4-6 เช่นกัน มีจำนวน 569 แห่ง รองลงมา ร้อยละ 41.44 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากอยู่ระหว่างร้อยละ 2-4 มีจำนวน 537 แห่ง ร้อยละ 7.02 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากไม่เกินร้อยละ 2 มีจำนวน 91 แห่ง ร้อยละ 6.48 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากอยู่ระหว่างร้อยละ 6-8 มีจำนวน 84 แห่ง และร้อยละ 1.16 คิดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากมากกว่าร้อยละ 8 มีจำนวน 15 แห่ง สูงสุดร้อยละ 10.00 จำนวน 1 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรคอนสาร จำกัด จังหวัดชัยภูมิ ดังแสดงในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 อัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากสหกรณ์อื่น

อัตราดอกเบี้ย	ประเภทสหกรณ์					ร้อยละ (%)
	เกษตร	นิคม	บริการ	เครดิต ยูเนี่ยน	รวม	
>=2	91	-	-	-	91	7.02
>2-4	512	19	3	3	537	41.44
>4-6	545	18	2	4	569	43.90
>6-8	76	-	8	-	84	6.48
>8	15	-	-	-	15	1.16
รวม	1,239	37	13	7	1,296	100.00

การจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์

สำหรับรายละเอียดในการจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์ จะเป็นการศึกษาเริ่มตั้งแต่การสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิกก่อนการจัดซื้อ การอนุมัติให้จัดซื้อตามมติที่ประชุม คณะกรรมการ ปริมาณการจัดซื้อและวิธีการจัดซื้อ ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

การสำรวจความต้องการของสมาชิก

ในการสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิกก่อนการจัดซื้อพบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.86 มีการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนการจัดซื้อจำนวนทั้งสิ้น 1,104 แห่ง มีเพียงร้อยละ 22.14 ไม่ทำการสำรวจความต้องการของสมาชิกก่อนการจัดซื้อจำนวน 314 แห่ง โดยเฉพาะสหกรณ์ประเภทการเกษตร ร้อยละ 22.06 ไม่มีการสำรวจความต้องการของสมาชิก ดังแสดงในตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6 การสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิกก่อนการจัดซื้อปุ๋ย

ประเภทสหกรณ์	การสำรวจความต้องการ		
	สำรวจ	ไม่สำรวจ	รวม
เกษตร	1,046	296	1,342
นิคม	36	8	44
ร้านค้า	2	-	2
บริการ	10	8	18
เครดิตชุมชน	10	2	12
รวม	1,104	314	1,418
ร้อยละ (%)	77.86	22.14	100

การได้รับอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ย

สำหรับการอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยได้ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการในแต่ละครั้งพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.25 ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการทุกครั้งมีจำนวน 911 แห่ง ร้อยละ 15.30 ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการบ้างเป็นบางครั้งจำนวน 217 แห่ง และอีกร้อยละ 20.45 ไม่ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเลยจำนวนทั้งสิ้น 290 แห่ง โดยเฉพาะสหกรณ์ประเภทการเกษตรที่ไม่ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยจากมติที่ประชุมคณะกรรมการมากที่สุดจำนวน 269 แห่ง ดังแสดงในตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 จำนวนสหกรณ์ที่ได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อปุ๋ยตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ

ประเภทสหกรณ์	การได้รับอนุมัติ			
	อนุมัติทุกครั้ง	อนุมัติบางครั้ง	ไม่ได้รับการอนุมัติ	รวม
เกษตร	867	206	269	1,342
นิคม	23	10	11	44
ร้านค้า	1	-	1	2
บริการ	8	1	9	18
เครดิตยูเนียน	12	-	-	12
รวม	911	217	290	1,418
ร้อยละ (%)	64.25	15.30	20.45	100

ปริมาณการจัดซื้อและวิธีการจัดซื้อปุ๋ย

ในการจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์ ปี 2550 สหกรณ์มีปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยรวมทั้งสิ้น 7,820.66 ล้านบาท พบว่า ร้อยละ 65.78 จัดซื้อเป็นสินค้าปุ๋ย 5,144.24 ล้านบาท โดยซื้อเป็นเงินสด 1,655.00 ล้านบาท และเป็นเงินเชื่อ 3,489.24 ล้านบาท อีกร้อยละ 34.22 จัดซื้อเป็นสินค้าตัวปุ๋ย 2,676.42 ล้านบาท โดยซื้อเป็นเงินสด 528.85 ล้านบาท และเป็นเงินเชื่อ 2,147.56 ล้านบาท

หากพิจารณาแนวโน้มปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์จากปี 2547 ถึงปี 2550 พบว่าปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยของสหกรณ์มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 4,225.12 ล้านบาท ปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 7,820.66 ล้านบาท ในปี 2550 หรือคิดเป็นอัตราการเติบโตโดยรวมร้อยละ 85.10 โดยเฉพาะปริมาณการซื้อสินค้าตัวปุ๋ยมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูงถึง 3.3 เท่าตัว โดยปริมาณการซื้อตัวปุ๋ยเงินเชื่อมีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้น 4.4 เท่า มากกว่าอัตราการขยายตัวของการซื้อตัวปุ๋ยเงินสด ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียง 1.3 เท่า สำหรับปริมาณการซื้อสินค้าปุ๋ยขยายตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน ที่ร้อยละ 42.81 โดยปริมาณการซื้อสินค้าปุ๋ยเงินเชื่อมีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้น 1.3 เท่า ส่วนปริมาณการซื้อสินค้าปุ๋ยเงินสดมีอัตราที่ลดลงร้อยละ 19.98 ดังแสดงในตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 ปริมาณการซื้อขายของสหกรณ์ในปี 2550 และ ปี 2547

สินค้า การจัดซื้อ	ปี 2550		ปี 2547		อัตราการ เปลี่ยนแปลง ช่วงปี 47-50
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	%
สินค้าปุ๋ย	5,144.24	65.78	3,602.22	85.26	42.81%
ซื้อเงินสด	1,655.00	21.16	2,068.33	48.95	-19.98%
ซื้อเงินเชื่อ	3,489.24	44.61	1,533.89	36.30	1.3 เท่า
สินค้าตัวปุ๋ย	2,676.42	34.22	622.90	14.74	3.3 เท่า
ซื้อเงินสด	528.85	6.76	226.51	5.36	1.3 เท่า
ซื้อเงินเชื่อ	2,147.56	27.46	396.39	9.38	4.4 เท่า
รวม	7,820.66	100	4,225.12	100	85.10%

การทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย)

สำหรับการศึกษาการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย) ของสหกรณ์จะเป็นการศึกษาปริมาณของการจัดซื้อ การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของบริษัทหรือตัวแทนที่จำหน่ายตัวปุ๋ยให้กับสหกรณ์ เรื่องการระบุชื่อสหกรณ์และการโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ในตัวปุ๋ย จำนวนสหกรณ์ที่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นปุ๋ย สถานที่ส่งมอบสินค้าปุ๋ย การจำหน่ายตัวปุ๋ย ช่องทางการจำหน่ายตัวปุ๋ย ผลตอบแทนที่สหกรณ์จะได้รับจากการจำหน่ายตัวปุ๋ย การรับ-จ่ายชำระค่าตัวปุ๋ย การรับคืน-ส่งคืนตัวปุ๋ย เจ้าหนี้-ลูกหนี้การค้าตัวปุ๋ย และสินค้าคงเหลือต้นปี-ปลายปี ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ปริมาณการจัดซื้อข้าว

ในการจัดซื้อข้าวของสหกรณ์ ปี 2550 สหกรณ์มีปริมาณการจัดซื้อข้าวรวมทั้งสิ้น 2,676.41 ล้านบาท พบว่า ร้อยละ 80.24 จัดซื้อเป็นเงินเชื่อ 2,147.56 ล้านบาท และร้อยละ 19.76 จัดซื้อเป็นเงินสด 528.85 ล้านบาท โดยร้อยละ 99.87 เป็นปริมาณการจัดซื้อของประเภทสหกรณ์การเกษตร 2,672.90 ล้านบาท แยกเป็นซื้อเชื่อ 2,144.05 บาท และซื้อเป็นเงินสด 528.85 ล้านบาท อีกร้อยละ 0.13 เป็นของประเภทสหกรณ์นิคม 3.51 ล้านบาท โดยซื้อเป็นเงินเชื่อทั้งจำนวน ทั้งนี้ร้อยละ 70.00 จัดซื้อข้าวกับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่าย และอีกร้อยละ 30.00 จัดซื้อกับสหกรณ์ด้วยกัน ทั้งนี้ สหกรณ์การเกษตร เพื่อการตลาด ลูกค้า ธ.ก.ส.สุรินทร์ จำกัด มียอดการซื้อข้าวกับบริษัทต่าง ๆ สูงสุด 304.95 ล้านบาท โดยซื้อเป็นเงินสด 261.22 ล้านบาท และซื้อเป็นเงินเชื่อ 43.73 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 9 ดังนี้

ตาราง 9 ปริมาณการซื้อข้าวของสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	มูลค่า (ล้านบาท)			ร้อยละ %
	เงินสด	เงินเชื่อ	รวม	
เกษตร	528.85	2,144.05	2,672.90	99.87
นิคม	-	3.51	3.51	0.13
รวม	528.85	2,147.56	2,676.41	100.00
ร้อยละ(%)	19.76	80.24	100.00	

การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

ในการสำรวจบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายตัวปู้ให้กับสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.20 ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจำนวน 168 แห่ง มีเพียงร้อยละ 46.80 ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจำนวน 191 แห่ง ดังแสดงในตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายตัวปู้ให้กับสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	การจดทะเบียนนิติบุคคล		
	จดทะเบียน	ไม่ได้จดทะเบียน	รวม
เกษตร	164	175	339
นิคม	2	9	11
ร้านค้า	-	1	1
บริการ	-	2	2
เครดิตชุมชน	2	4	6
รวม	168	191	359
ร้อยละ (%)	46.80	53.20	100

การระบุชื่อหรือการโอนสลักหลังในตั๋วปฎิ

สำหรับตั๋วปฎิที่สหกรณ์ได้รับ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.26 ในตั๋วปฎิที่สหกรณ์ได้รับ ไม่มีการระบุชื่อสหกรณ์เป็นผู้ซื้อหรือโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ผู้ซื้อเป็นกรรมสิทธิ์จำนวน 229 แห่ง มีเพียงร้อยละ 36.74 ที่มีการระบุชื่อสหกรณ์เป็นผู้ซื้อหรือโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ผู้ซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ในตั๋วปฎิจำนวน 133 แห่ง ดังแสดงในตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 การระบุชื่อหรือการโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ผู้ซื้อในตั๋วปฎิ

ประเภทสหกรณ์	การระบุชื่อหรือการโอนสลักหลังชื่อสหกรณ์ผู้ซื้อในตั๋วปฎิ		
	มี	ไม่มี	รวม
เกษตร	132	211	343
นิคม	1	10	11
ร้านค้า	-	1	1
บริการ	-	2	2
เครดิตยูเนียน	-	5	5
รวม	133	229	362
ร้อยละ (%)	36.74	63.26	100

การนำตัวป่วยไปขึ้นสินค้าป่วย

จำนวนสหกรณ์ที่ได้รับตัวป่วย และนำตัวป่วยไปขึ้นสินค้าป่วยมาจำหน่ายให้กับสมาชิก พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 66.85 ไม่มีการนำตัวป่วยไปขึ้นสินค้าป่วยจำนวน 246 แห่ง มีเพียงร้อยละ 33.15 ที่นำตัวป่วยไปขึ้นสินค้าป่วยมาจำหน่าย จำนวน 122 แห่ง เป็นจำนวนเงินรวมทั้งสิ้น 1,713.16 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 จำนวนสหกรณ์ที่นำตัวป่วยไปขึ้นสินค้าป่วยมาจำหน่าย

ประเภทสหกรณ์	จำนวน (แห่ง)			มูลค่า (ล้านบาท)
	มี	ไม่มี	รวม	
เกษตร	120	228	349	1,711.08
นิคม	2	8	10	2.08
ร้านค้า	-	1	1	-
บริการ	-	3	3	-
เครดิตชุมชน	-	6	6	-
รวม	122	246	369	1,713.16
ร้อยละ (%)	33.15	66.85	100	

สถานที่ส่งมอบสินค้า

สถานที่ในการส่งมอบสินค้าปุ๋ย พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 62.07 สถานที่ส่งมอบสินค้าปุ๋ย เป็นสถานที่ที่สหกรณ์ระบุ อีกร้อยละ 37.93 เป็นสถานที่คลังสินค้าที่ผู้ขายระบุไว้ ดังแสดงในตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 สถานที่ส่งมอบสินค้าปุ๋ย

สถานที่ส่งมอบสินค้า	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	ร้อยละ (%)
ณ คลังสินค้าที่ผู้ขายระบุ	33	37.93
ณ สถานที่สหกรณ์ระบุ	54	62.07
รวม	87	100.00

การจำหน่ายตัวปุ๋ย

ระหว่างปีมีจำนวนสหกรณ์ที่จำหน่ายตัวปุ๋ยรวมทั้งสิ้น 37 แห่ง คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 271.71 ล้านบาท พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.72 มีการจำหน่ายตัวปุ๋ยเป็นเงินเชื่อ 254.64 ล้านบาท อีกร้อยละ 6.28 จำหน่ายตัวปุ๋ยเป็นเงินสด 17.07 ล้านบาท โดยมีเพียง 2 ประเภทสหกรณ์ที่มีการจำหน่ายตัวปุ๋ย คือ สหกรณ์การเกษตร 36 แห่ง มูลค่าการจำหน่าย 270.45 ล้านบาท สหกรณ์นิคม 1 แห่ง มูลค่าการจำหน่าย 1.26 ล้านบาท ทั้งนี้ สหกรณ์การเกษตร ลำลูกกา จำกัด จังหวัดปทุมธานี มียอดการจำหน่ายตัวปุ๋ยสูงสุด 67.34 ล้านบาท โดยจำหน่ายเป็นเงินเชื่อทั้งสิ้นให้กับสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกัน และข้ามจังหวัดทั้งใกล้และไกล ดังแสดงในตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 จำนวนสหกรณ์และมูลค่าตัวปุ๋ยที่จำหน่าย

ประเภทสหกรณ์	จำนวน (แห่ง)	มูลค่า (ล้านบาท)		
		เงินสด	เงินเชื่อ	รวม
เกษตร	36	17.07	253.38	270.45
นิคม	1	-	1.26	1.26
รวม	37	17.07	254.64	271.71
ร้อยละ (%)		6.28	93.72	100

ช่องทางการจำหน่ายตัวปุ๋ย

สำหรับช่องทางการจำหน่ายตัวปุ๋ยของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 73.17 สหกรณ์ดำเนินการจำหน่ายตัวปุ๋ยเอง ร้อยละ 24.39 จำหน่ายโดยผ่านบริษัทหรือตัวแทนที่จำหน่ายตัวปุ๋ยให้กับสหกรณ์ และร้อยละ 2.44 สหกรณ์ดำเนินการจำหน่ายทั้ง 2 แบบ คือ ดำเนินการจำหน่ายเอง และจำหน่ายโดยผ่านบริษัทหรือตัวแทนที่จำหน่ายปุ๋ยให้กับสหกรณ์ ดังแสดงในตาราง 15 ดังนี้

ตาราง 15 ช่องทางการจำหน่ายตัวปุ๋ยของสหกรณ์

ประเภทสหกรณ์	ผ่านบริษัท หรือตัวแทน จำหน่ายปุ๋ย	สหกรณ์ ดำเนินการ เอง	ทั้งผ่าน ตัวแทนและ ดำเนินการเอง	รวม
เกษตร	19	59	2	80
นิคม	1	1	-	2
รวม	20	60	2	82
ร้อยละ (%)	24.39	73.17	2.44	100

ผลตอบแทนจากการจำหน่ายตัวปู

สำหรับผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับจากการจำหน่ายตัวปูพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.68 ได้รับผลตอบแทนจากส่วนเหลือของราคาซื้อ-ขายตัวปู รองลงมา ร้อยละ 27.66 ได้รับผลตอบแทนจากรายการส่งเสริมการขายของบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายให้กับสหกรณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น การให้ส่วนลด ของแถม ค่า Commission เงินรางวัล หรือสิ่งของ และการจัดไปทัศนศึกษาดูงาน 2-3 วัน เป็นต้น และร้อยละ 1.42 ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินเฉลี่ยคืน ส่วนอีกร้อยละ 26.24 ไม่ได้รับผลตอบแทนจากการจำหน่ายตัวปู ดังแสดงในตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 ผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้รับจากการจำหน่ายตัวปู

รายการ	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	ร้อยละ (%)
ไม่มีผลตอบแทน	37	26.24
ส่วนเหลือของราคาซื้อ-ขาย	63	44.68
ค่า Commission จากบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปู	10	7.09
ค่าตอบแทนจากบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปู	16	11.35
รางวัลจากการจำหน่ายจากบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปู	9	6.38
จัดรายการส่งเสริมการขายของบริษัทหรือตัวแทนจำหน่าย	4	2.84
เงินเฉลี่ยคืน	2	1.42
รวม	141	100

การจ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้ตัวปุย

วิธีการจ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้การค้าตัวปุยของสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.80 ชำระหนี้โดยโอนผ่านธนาคาร รองลงมา ร้อยละ 19.77 จ่ายชำระเป็นเงินสด ร้อยละ 6.21 เป็นการส่งคืนตัวปุย ร้อยละ 5.08 เปิดบัญชีเงินฝากไว้กับสหกรณ์ อีกร้อยละ 1.02 เปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่ หรือการเปลี่ยนตัวปุย และจ่ายเป็นเช็ค ดังแสดงในตาราง 17 ดังนี้

ตาราง 17 วิธีจ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้การค้าตัวปุยของสหกรณ์

วิธีการจ่ายชำระหนี้	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	ร้อยละ (%)
จ่ายเงินสด	35	19.77
โอนผ่านธนาคาร	120	67.80
เปิดบัญชีเงินฝากกับสหกรณ์	9	5.08
ส่งคืนตัวปุย	11	6.21
เปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่หรือเปลี่ยนตัวปุย	1	0.51
จ่ายเช็ค	1	0.51
รวม	177	100

การรับชำระลูกหนี้ตัวปุย

วิธีการรับชำระหนี้จากลูกหนี้การค้าตัวปุยของสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.53 รับชำระหนี้โดยโอนผ่านธนาคารเช่นกัน รองลงมา ร้อยละ 41.58 รับชำระเป็นเงินสด ร้อยละ 7.92 เปิดบัญชีเงินฝากกับสหกรณ์ ร้อยละ 1.98 รับคืนตัวปุย อีก ร้อยละ 1.98 เปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่ หรือการเปลี่ยนตัวปุย และรับคืนเป็นปุย ดังแสดงในตาราง 18 ดังนี้

ตาราง 18 วิธีรับชำระหนี้ลูกหนี้การค้าตัวปุยของสหกรณ์

วิธีการรับชำระหนี้	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	ร้อยละ (%)
จ่ายเงินสด	42	41.58
โอนผ่านธนาคาร	47	46.53
เปิดบัญชีเงินฝากกับสหกรณ์	8	7.92
รับคืนตัวปุย	2	1.98
เปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่หรือเปลี่ยนตัวปุย	1	0.99
จ่ายคืนเป็นปุย	1	0.99
รวม	101	100

การรับคืนและส่งคืนตัวปุ๋ย

สำหรับสหกรณ์ที่มีการรับคืนและส่งคืนตัวปุ๋ย พบว่า มีจำนวนสหกรณ์ที่รับคืนตัวปุ๋ยทั้งสิ้นจำนวน 7 แห่ง มูลค่าตัว 24.63 ล้านบาท เป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตรทั้งสิ้น และมีสหกรณ์ที่ส่งคืนตัวปุ๋ยทั้งสิ้นจำนวน 13 แห่ง มูลค่าตัว 29.57 ล้านบาท โดยร้อยละ 91.92 เป็นสหกรณ์การเกษตรจำนวน 11 แห่ง มูลค่าตัว 27.18 ล้านบาท อีกร้อยละ 8.08 เป็นสหกรณ์นิคมจำนวน 2 แห่ง มูลค่าตัว 2.39 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 19 ดังนี้

ตาราง 19 จำนวนสหกรณ์และมูลค่าตัวปุ๋ยที่มีการรับคืนและส่งคืน

ประเภทสหกรณ์	รับคืนตัวปุ๋ย			ส่งคืนตัวปุ๋ย		
	จำนวนสหกรณ์	มูลค่า	ร้อยละ	จำนวนสหกรณ์	มูลค่า	ร้อยละ
เกษตร	7	24.63	100.00	11	27.18	91.92
นิคม	-	-	-	2	2.39	8.08
รวม	7	24.63	100.00	13	29.57	100.00

เจ้าหน้าที่การค้าตัวปู

ในวันสิ้นปีสหกรณ์มีเจ้าหน้าที่การค้าตัวปูจำนวน 66 แห่ง เป็นเงิน 646.74 ล้านบาท พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.04 สหกรณ์การเกษตรมีเจ้าหน้าที่การค้าตัวปูมากที่สุดจำนวน 65 แห่ง เป็นเงิน 640.53 ล้านบาท อีกร้อยละ 0.96 เป็นของสหกรณ์นิคมจำนวน 1 แห่ง เป็นเงิน 6.21 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 20 ดังนี้

ตาราง 20 จำนวนสหกรณ์ที่มีเจ้าหน้าที่การค้าตัวปู

ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ (%)
เกษตร	65	640.53	99.04
นิคม	1	6.21	0.96
รวม	66	646.74	100.00

ลูกหนี้การค้าตัวปู้

ในวันสิ้นปีสหกรณ์มีลูกหนี้การค้าตัวปู้จำนวน 21 แห่ง เป็นเงิน 165.73 ล้านบาท พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.93 สหกรณ์การเกษตรมีลูกหนี้การค้าตัวปู้มากที่สุดจำนวน 20 แห่ง เป็นเงิน 165.61 ล้านบาท อีกร้อยละ 0.12 เป็นของสหกรณ์นิคมจำนวน 1 แห่ง เป็นเงิน 0.07 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 21 ดังนี้

ตาราง 21 จำนวนสหกรณ์ที่มีลูกหนี้การค้าตัวปู้

ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์ (แห่ง)	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ (%)
เกษตร	20	165.61	99.93
นิคม	1	0.12	0.07
รวม	21	165.73	100.00

สินค้าคงเหลือ

สินค้าคงเหลือของสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย แบ่งเป็นสินค้าปุ๋ย และสินค้าตัวปุ๋ย พบว่า สหกรณ์มีสินค้าปุ๋ยคงเหลือต้นปีจำนวน 688.12 ล้านบาท และสินค้าปุ๋ยคงเหลือปลายปีจำนวน 731.83 ล้านบาท เป็นผลต่างที่เพิ่มขึ้นจำนวน 43.71 ล้านบาท สำหรับสินค้าตัวปุ๋ยคงเหลือต้นปีมีจำนวน 608.57 ล้านบาท และสินค้าตัวปุ๋ยคงเหลือปลายปีจำนวน 829.37 ล้านบาท เป็นผลต่างที่เพิ่มขึ้นจำนวน 220.80 ล้านบาท ดังแสดงในตาราง 22 ดังนี้

ตาราง 22 สินค้าคงเหลือต้นปีและปลายปีของสหกรณ์

ประเภท สหกรณ์	สินค้าปุ๋ย (ล้านบาท)			สินค้าตัวปุ๋ย (ล้านบาท)		
	ต้นปี	ปลายปี	ผลต่าง	ต้นปี	ปลายปี	ผลต่าง
เกษตร	668.00	709.10	41.10	607.19	829.20	222.01
นิคม	19.50	21.96	2.46	1.38	0.17	-1.21
ร้านค้า	-	-	-	-	-	-
บริการ	0.16	0.46	0.30	-	-	-
เครดิตยูเนียน	0.46	0.30	-0.16	-	-	-
รวม	688.12	731.83	43.71	608.57	829.37	220.80

ข้อสังเกตอื่น ๆ

สำหรับข้อสังเกตอื่น ๆ เป็นการให้ข้อสังเกตจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศใน 76 จังหวัด ที่เกี่ยวกับการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย) ซึ่งมีหลากหลายมุมมอง พอสรุปได้ดังนี้

- ไม่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นปุ๋ย
- มีการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อชำระหนี้ตัวปุ๋ย
- ไม่ได้ขึ้นปุ๋ยตามจำนวนหน้าตัว
- ซื้อตัวปุ๋ยโดยใช้ใบสั่งซื้อโดยไม่ได้ทำสัญญา หรือไม่มีการทำสัญญาซื้อขายตัวปุ๋ย
- ณ วันสิ้นปี สหกรณ์ไม่สามารถตรวจนับปริมาณสินค้าปุ๋ยตามตัวปุ๋ย
- การส่งปุ๋ยมาขายโดยไม่ได้สำรวจความต้องการถึงชนิดปุ๋ย ยี่ห้อ ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิกและมีปุ๋ยขำรุด
- ไม่ได้กำหนดระเบียบธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า(ตัวปุ๋ย)
- สหกรณ์ขายตัวปุ๋ยต่อให้สหกรณ์ด้วยกัน
- บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยมีการให้สัญญาว่าจะพาไปดูงานเมืองนอก
- สหกรณ์มอบใบกำกับสินค้าเป็นเล่มให้กับบริษัทเพื่อจำหน่ายปุ๋ยกับกองทุนหมู่บ้าน
- มีการบันทึกซื้อสินค้า ตั้งเจ้าหน้าที่ตามใบกำกับสินค้าโดยไม่ระบุว่าเป็นการส่งมอบตัวปุ๋ย โดยสหกรณ์เซ็นรับใบกำกับสินค้าเสมือนเป็นการรับมอบสินค้าปุ๋ยแล้ว
- สหกรณ์ที่มีตัวปุ๋ยจะโทร.หาสหกรณ์ด้วยกัน เพื่อชักชวนให้ช่วยซื้อตัวปุ๋ยโดยบอกว่าจะลดราคา หรือให้เปอร์เซ็นต์
- บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยจัดรายการส่งเสริมการขายหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

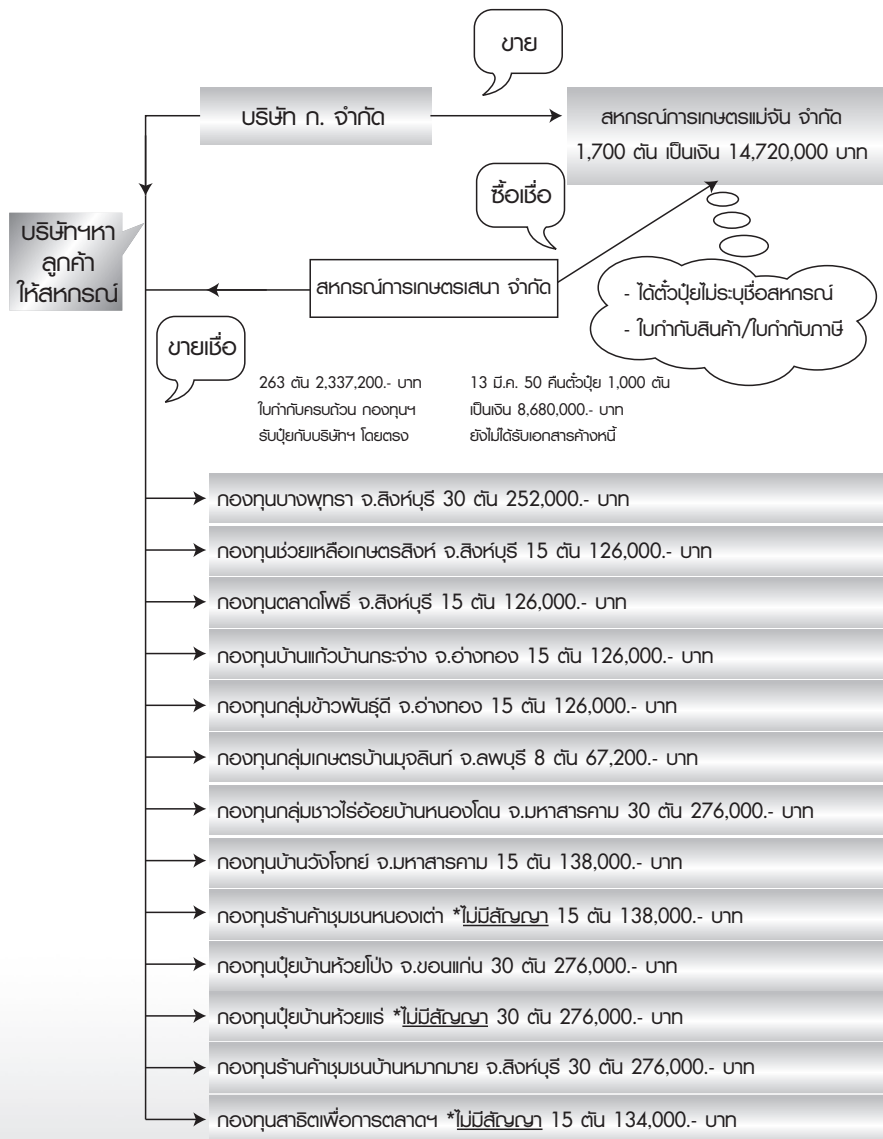
- * การให้ส่วนลด ของแถม ของรางวัล และสิ่งของ
  - * จัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแลให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยแก่สมาชิก
  - * จัดไปทัศนศึกษาดูงาน 2-3 วัน
  - * เมื่อถึงงวดชำระ ถ้ายังขายปุ๋ยไม่หมด บริษัทจะหาช่องทางจำหน่ายเองทั้งหมด
- สั่งซื้อผ่านสหกรณ์หนึ่งไปยังอีกสหกรณ์หนึ่ง
  - ไม่ได้บันทึกรายการซื้อขายปุ๋ยในระบบบัญชีของสหกรณ์
  - บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยให้สหกรณ์หนึ่งภายในวงเงินของอีกสหกรณ์หนึ่งโดยมิได้จัดทำสัญญาซื้อขาย
  - สหกรณ์เป็นตัวแทนจัดหาลูกค้าปุ๋ยให้กับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยโดยให้บริษัทกู้ยืมเงินดำเนินธุรกิจ

ผังการซื้อ-ขายปุ๋ยของสหกรณ์

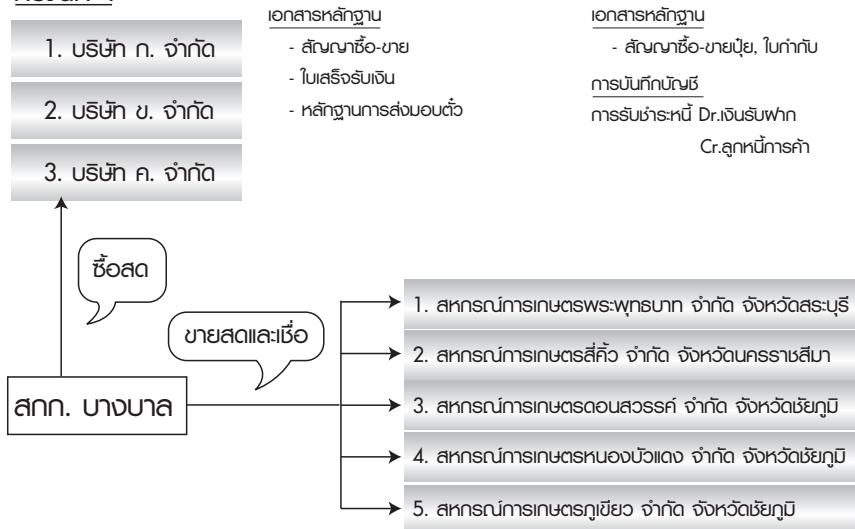
ผังการซื้อ-ขายปุ๋ยของสหกรณ์ เป็นการสะท้อนให้เห็นภาพของการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยของสหกรณ์เป็นรูปธรรม โดยจะทำการยกตัวอย่างของสหกรณ์ต่าง ๆ ใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงผังการซื้อ-ขายปุ๋ยของ 5 สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตรเสนา จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางบาล จำกัด สหกรณ์การเกษตรบ้านแพรก จำกัด สหกรณ์การเกษตรบางปะหัน จำกัด สหกรณ์การเกษตรพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดปทุมธานี แสดงผังการซื้อ-ขายของสหกรณ์การเกษตรลำลูกกา จำกัด ดังแสดงในแผนภาพที่ 1-6 ดังนี้

ภาพที่ 1 พังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรเสนา จำกัด

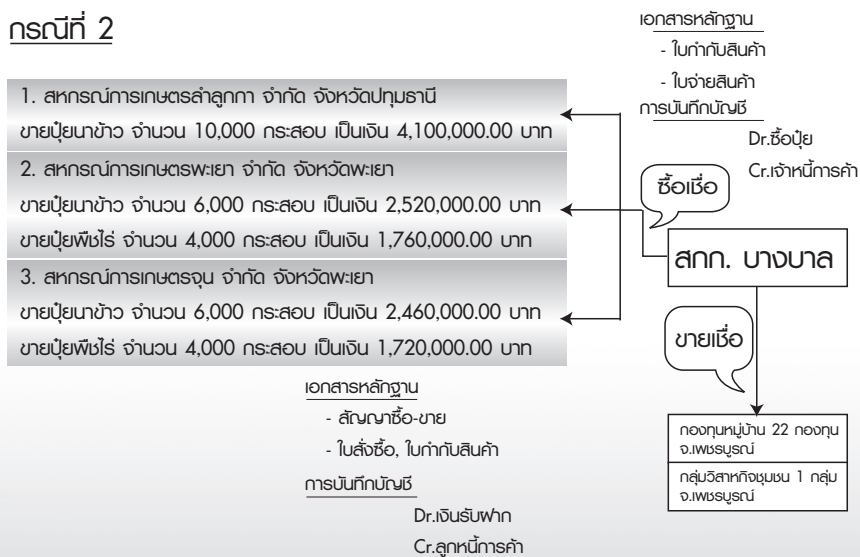

ภาพที่ 2 พังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรบางบาล จำกัด

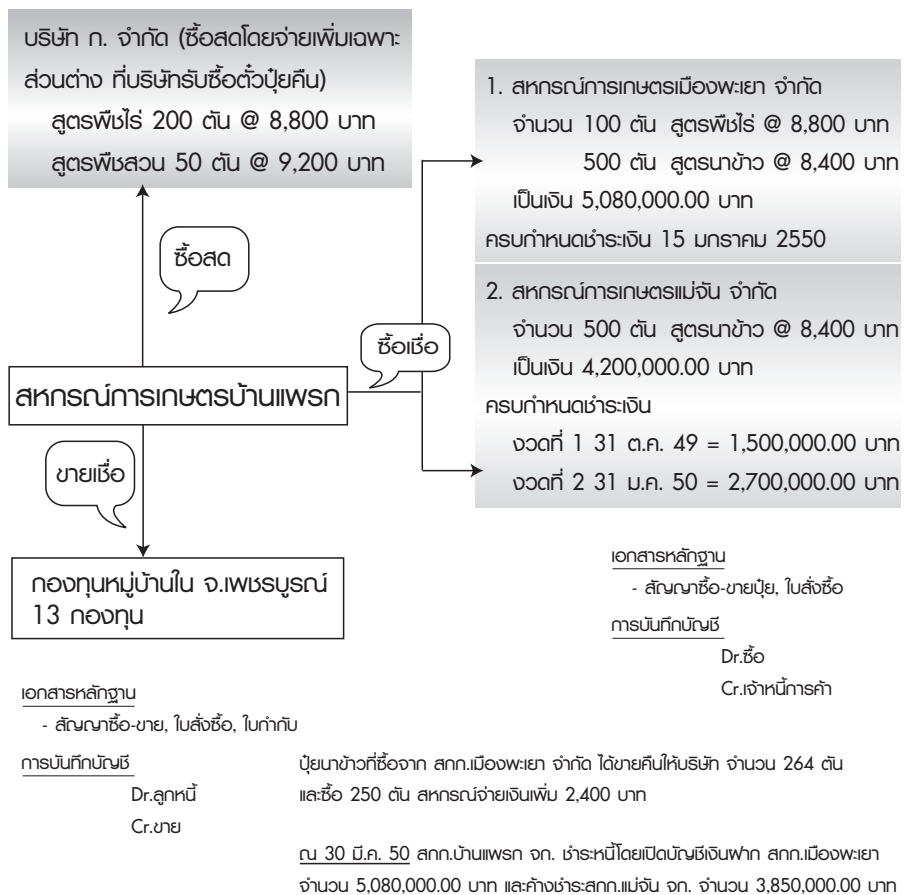
กรณีที่ 1

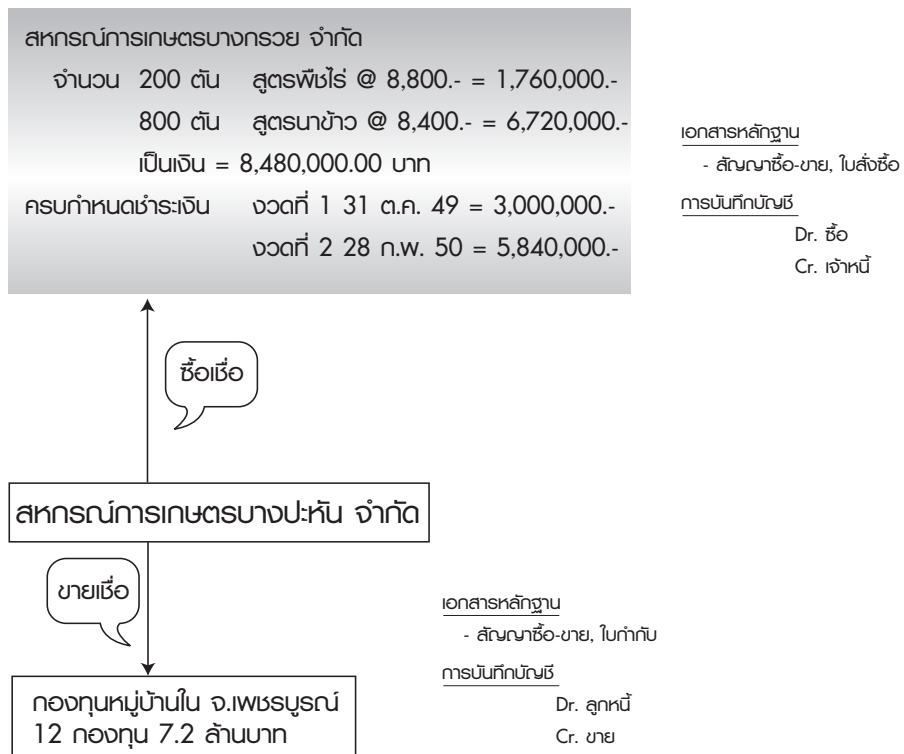
กรณีที่ 2

ภาพที่ 3 พังการซื้อ-ขาย ของสหกรณ์การเกษตรบ้านแพรก จำกัด

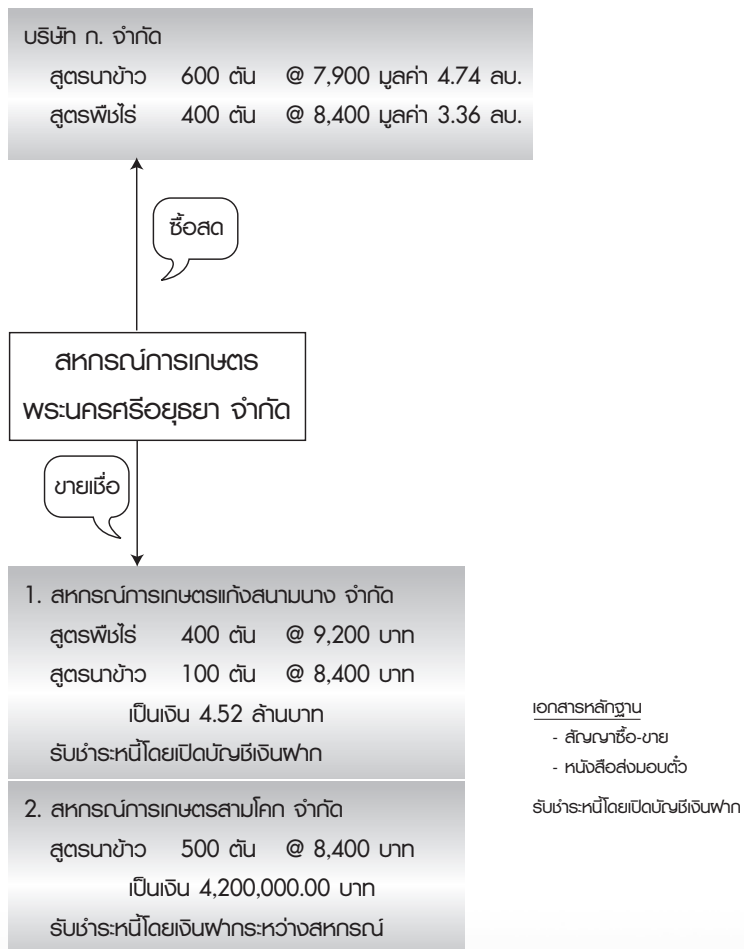
ภาพที่ 4 พังการซื้อ-ขาย ของสหกรณ์การเกษตรบางปะหัน จำกัด

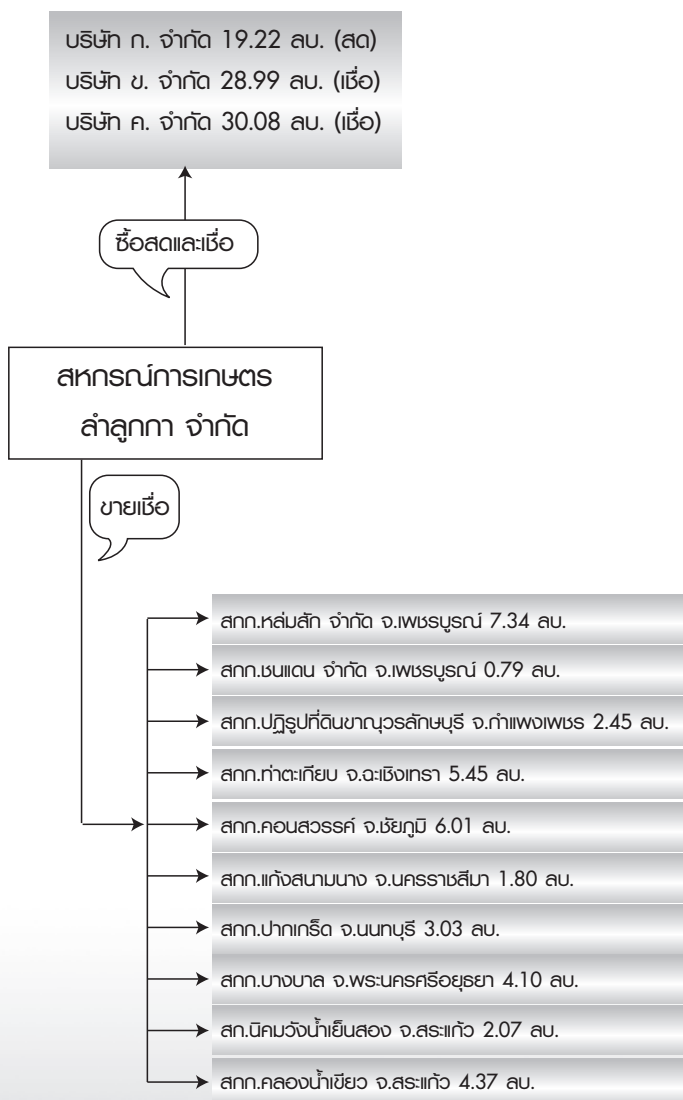
ณ 30 มี.ค. 50 สกก.บางปะหัน จก. ยังไม่ได้ชำระหนี้ สกก.บางกรวย จำนวน 7,480,000.- บาท
ได้รับคำตอบแทนจากบริษัท จำนวน 200,000 บาท

ภาพที่ 5 พังการซื้อ-ขาย ของสหกรณ์การเกษตรพระนครศรีอยุธยา จำกัด

ภาพที่ 6 พังการซื้อ-ขายปุ๋ย ของสหกรณ์การเกษตรลำลูกกา จำกัด

เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ย

จะเป็นการแสดงภาพเส้นทางการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ย ระหว่างสหกรณ์ด้วยกันหลากหลายรูปแบบ คือ แบบเครือข่ายภายในจังหวัดเดียวกัน แบบข้ามจังหวัด และทั้งในจังหวัดเดียวกันและข้ามจังหวัด โดยจะยกตัวอย่างของสหกรณ์การเกษตรสำลูกกา จำกัด จังหวัดปทุมธานี มีเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ยกับสหกรณ์แบบข้ามจังหวัด สหกรณ์การเกษตร เวียงชัย จำกัด จังหวัดเชียงราย มีเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ยกับสหกรณ์ทั้งภายในจังหวัด และข้ามจังหวัด และเชื่อมโยงไปถึงกองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด สหกรณ์การเกษตรบางบาล จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ยกับสหกรณ์ทั้งภายในจังหวัด และข้ามจังหวัด และเชื่อมโยงไปถึงกองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตรทางดง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ มีเครือข่ายธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ยกับสหกรณ์ทั้งภายในจังหวัดและข้ามจังหวัด ดังแสดงในแผนภาพที่ 7-11 ดังนี้

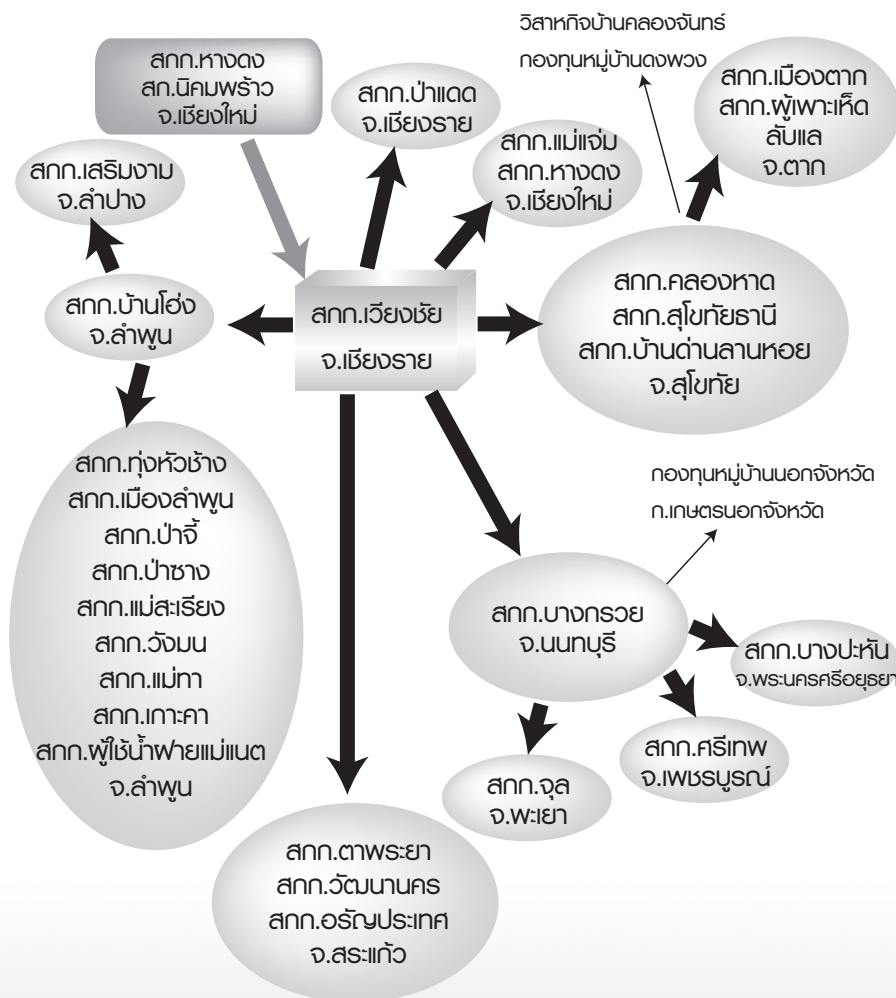

ภาพที่ 7 เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของ
สหกรณ์ลำลูกกา จำกัด จังหวัดปทุมธานี แบบข้ามจังหวัด

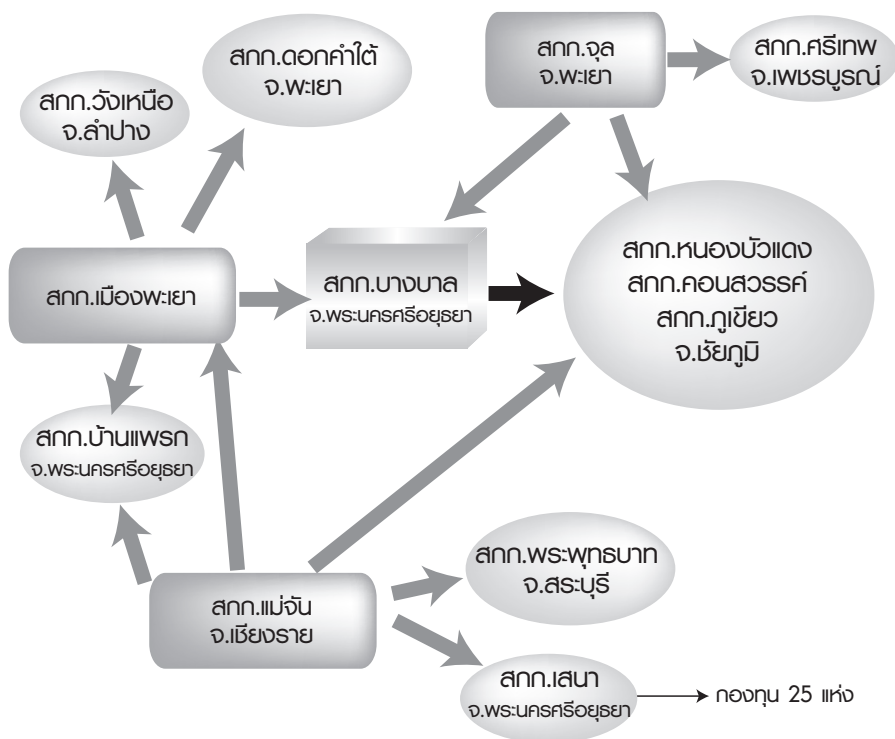
กองกุนหมู่บ้านห้วยยายจิว
กองกุนหมู่บ้านนายายสั๊ก
กองกุนหมู่บ้านแจ้งวังทอง
กองกุนหมู่บ้านหนองเนิน

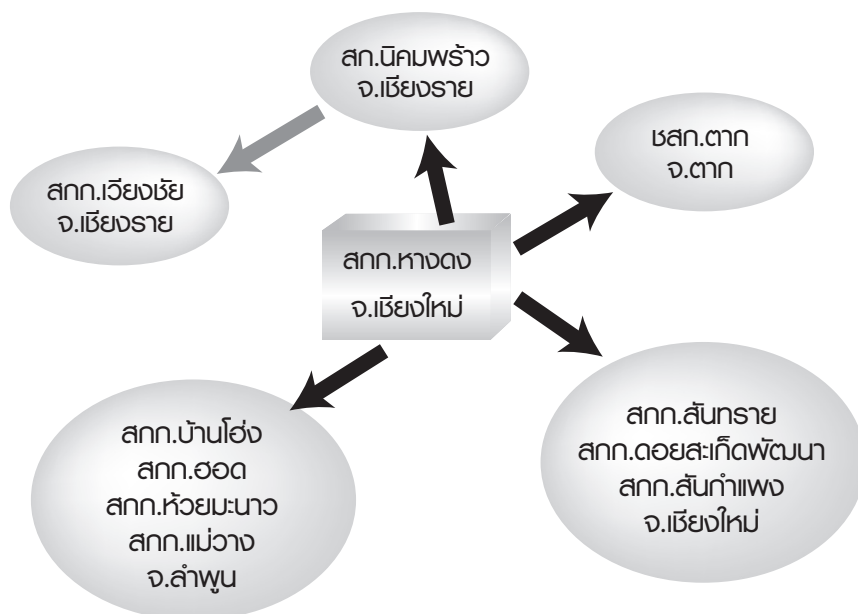
ภาพที่ 8 เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของสหกรณ์การเกษตร
เวียงชัย จำกัด จังหวัดเชียงราย ทั้งในจังหวัดและข้ามจังหวัด

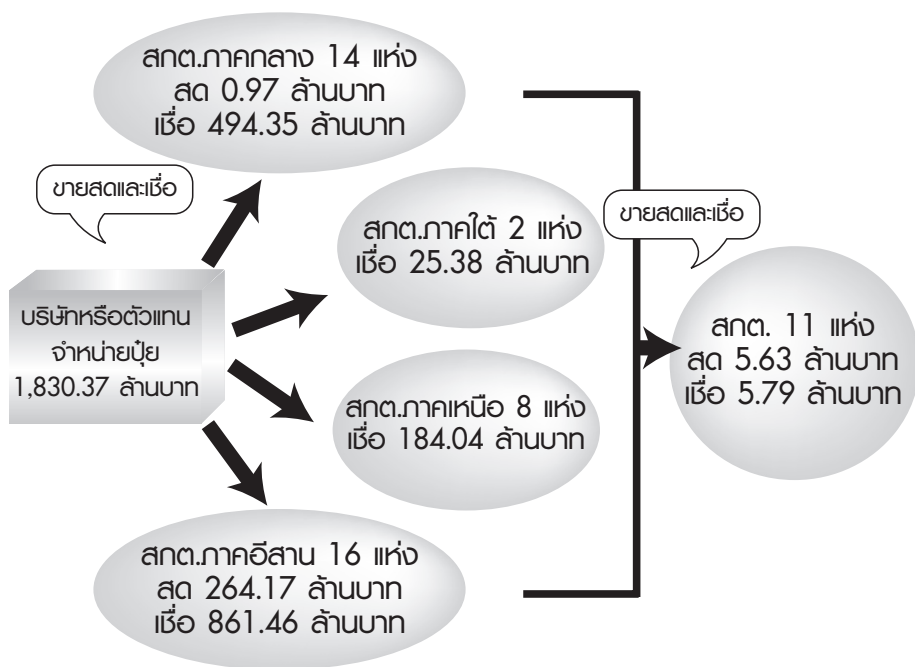
ภาพที่ 9 เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของสหกรณ์การเกษตร
บางบาล จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในจังหวัดและข้ามจังหวัด

ภาพที่ 10 เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปู้ยของสหกรณ์
การเกษตรทางดง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในจังหวัดและข้ามจังหวัด

ภาพที่ 11 เครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจซื้อ-ขายตัวปุยของ สกต.

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ในการศึกษาการทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ ปี 2550 โดยมุ่งเน้นศึกษาการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้าของสหกรณ์ เพื่อการส่งสัญญาณเตือนภัย และการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายขึ้น ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

สถานะทางการเงิน สหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,418 แห่ง ประกอบด้วย ประเภทสหกรณ์การเกษตร 1,343 แห่ง สหกรณ์นิคม 44 แห่ง สหกรณ์ร้านค้า 2 แห่ง สหกรณ์บริการ 18 แห่ง และสหกรณ์เครดิตยูเนียน 12 แห่ง มีทุนดำเนินงานโดยรวมทั้งสิ้น 76,274.79 ล้านบาท พบว่า เงินทุนดำเนินงานส่วนใหญ่ร้อยละ 64.75 เป็นหนี้สินของสหกรณ์ อีกร้อยละ 35.25 เป็นทุนของสหกรณ์ มีปริมาณเงินฝากสหกรณ์อื่น 2,299.23 ล้านบาท เฉลี่ย 3.4 ล้านบาทต่อสหกรณ์ ปริมาณเงินฝากสูงสุด 63.70 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยเงินฝากส่วนใหญ่ร้อยละ 4-6 สูงสุดร้อยละ 11.00 มีจำนวน 1 แห่ง และมีปริมาณเงินรับฝากสหกรณ์อื่น 2,155.40 ล้านบาท เฉลี่ย 4.5 ล้านบาทต่อสหกรณ์ ปริมาณเงินรับฝากสูงสุด 50.62 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์อื่นส่วนใหญ่ร้อยละ 4-6 เช่นกัน สูงสุดร้อยละ 10.00 มีจำนวน 1 แห่ง

การทำธุรกิจปุ๋ยของสหกรณ์ จากการศึกษาพบว่า ในจำนวนสหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ย 1,418 แห่งนั้น มีจำนวน 314 แห่ง หรือร้อยละ 22.14 ไม่มีการสำรวจความต้องการปุ๋ยของสมาชิก ก่อนการจัดซื้อ จำนวน 290 แห่ง หรือร้อยละ 20.45 ไม่ผ่านการได้รับอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการให้จัดซื้อปุ๋ย และอีกจำนวน 217 แห่ง หรือร้อยละ 15.30 ผ่านได้รับการอนุมัติให้จัดซื้อได้เป็นบางครั้งเท่านั้น ในปี 2550 มีปริมาณการจัดซื้อปุ๋ยรวมทั้งสิ้น 7,820.66 ล้านบาท โดยร้อยละ 65.78 จัดซื้อเป็นสินค้าปุ๋ย 5,144.24 ล้านบาท และร้อยละ 34.22 จัดซื้อเป็นสินค้าตัวปุ๋ย 2,676.42 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นซื้อเงินสด 2,183.85 ล้านบาท และซื้อเป็นเงินเชื่อ 5,636.80 ล้านบาท พบว่า ปริมาณการซื้อปุ๋ยโดยรวมมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 85.10 เมื่อเทียบกับปี 2547 แยกเป็นปริมาณการจัดซื้อสินค้าปุ๋ยขยายเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.81 และปริมาณการจัดซื้อสินค้าตัวปุ๋ยขยายเพิ่มขึ้นค่อนข้างมากถึง 3.3 เท่าตัว

การทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย) ของสหกรณ์ พบว่า มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับปี 2547 โดยมีปริมาณการซื้อเพิ่มขึ้นจาก 622.90 ล้านบาท ในปี 2547 ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 2,676.42 ล้านบาทในปี 2550 ขยายเพิ่มสูงขึ้นถึง 3.3 เท่าตัว โดยเฉพาะปริมาณการจัดซื้อตัวปุ๋ยที่เป็นเงินเชื่อขยายเพิ่มขึ้นมากถึง 4.4 เท่าตัว ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 จัดซื้อกับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย โดยพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 53.20 ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล นอกจากนี้ตัวปุ๋ยที่สหกรณ์ได้รับ พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 63.26

ไม่มีการระบุชื่อสหกรณ์เป็นผู้ซื้อหรือไม่มีการโอนสิทธิ์หลังซื้อสหกรณ์ผู้ซื้อเป็นกรรมสิทธิ์ในตัวปุ๋ย มีจำนวนสหกรณ์ที่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นสินค้าปุ๋ยเพียง 122 แห่ง หรือร้อยละ 33.15 เป็นเงิน 1,713.16 ล้านบาท โดยสถานที่ส่งมอบสินค้าที่ระบุในตัวส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.07 เป็นสถานที่สหกรณ์ ระบุ อีกร้อยละ 37.93 เป็นสถานที่คลังสินค้าตามที่ผู้ขายเป็นผู้ระบุ ระหว่างปีมีการจำหน่าย ตัวปุ๋ย 37 แห่ง เป็นเงิน 271.71 ล้านบาท พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.72 จำหน่ายเป็นเงินเชื่อ อีกร้อยละ 6.28 จำหน่ายเป็นเงินสด และช่องทางการจำหน่ายตัวปุ๋ยของสหกรณ์ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.17 ดำเนินการจำหน่ายเอง ร้อยละ 24.39 จำหน่ายผ่านบริษัทหรือตัวแทนที่ จำหน่ายปุ๋ยให้กับสหกรณ์ และร้อยละ 2.44 ทั้งจำหน่ายผ่านตัวแทนบริษัทและสหกรณ์ ดำเนินการเอง สำหรับผลตอบแทนที่ได้รับจากการจำหน่ายตัวปุ๋ยของสหกรณ์ พบว่า ส่วน ใหญ่ร้อยละ 44.68 ได้จากส่วนเหลือของราคาซื้อขายตัวปุ๋ย ร้อยละ 27.66 ได้รับจาก รายการส่งเสริมการขายของบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ย ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น ส่วนลด ของแถม เงินรางวัล สิ่งของ ค่าคอมมิสชั่น และการจัดไปทัศนศึกษาดูงาน 2-3 วัน เป็นต้น และร้อยละ 1.42 ให้เป็นเงินเฉลี่ยคืน การจ่ายชำระหนี้ค่าตัวปุ๋ยของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.80 จ่ายชำระหนี้โดยการโอนผ่านธนาคาร ส่วนการรับชำระหนี้ค่าตัวปุ๋ยของสหกรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.53 รับชำระหนี้โดยโอนผ่านธนาคารเช่นกัน รองลงมาร้อยละ 41.58 รับชำระหนี้เป็นเงินสด ในรอบปี 2550 สหกรณ์มีการรับคืนตัวปุ๋ย 7 แห่ง เป็นเงิน

24.63 ล้านบาท และส่งคืนตัวปุ๋ย 13 แห่ง เป็นเงิน 27.18 ล้านบาท สันปีสหกรณ์มี เจ้าหนี้การค้าตัวปุ๋ย 66 แห่ง เป็นเงิน 646.74 ล้านบาท และมีลูกหนี้การค้าตัวปุ๋ย 21 แห่ง เป็นเงิน 165.73 ล้านบาท มีสินค้าปุ๋ยคงเหลือต้นปี 688.12 ล้านบาท และคงเหลือปลายปี 829.37 ล้านบาท เป็นผลต่างที่เพิ่มขึ้น 141.25 ล้านบาท และเป็นสินค้าตัวปุ๋ยคงเหลือต้นปี 608.57 ล้านบาท และคงเหลือปลายปี 829.37 ล้านบาท เป็นผลต่างที่เพิ่มขึ้น 220.80 ล้านบาท

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศต่อการทำธุรกิจซื้อขายล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย) ของสหกรณ์ ในหลาย ๆ แง่มุมมอง ดังนี้

- ไม่นำตัวปุ๋ยไปขึ้นปุ๋ย
- มีการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อชำระหนี้ตัวปุ๋ย
- ไม่ได้ขนปุ๋ยตามจำนวนหน้าตัว
- ซื้อตัวปุ๋ยโดยใช้ใบสั่งซื้อโดยไม่ได้ทำสัญญา หรือไม่มีการทำสัญญาซื้อขายตัวปุ๋ย
- ณ วันสิ้นปี สหกรณ์ไม่สามารถตรวจนับปริมาณสินค้าปุ๋ยตามตัวปุ๋ย
- การสั่งปุ๋ยมาขายโดยไม่ได้สำรวจความต้องการถึงชนิดปุ๋ย ยี่ห้อ ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของสมาชิกและมีปุ๋ยขาด
- ไม่ได้กำหนดระเบียบธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า (ตัวปุ๋ย)
- สหกรณ์ขายตัวปุ๋ยต่อให้สหกรณ์ด้วยกัน
- บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยมีการให้สัญญาว่าจะพาไปดูงานเมืองนอก
- สหกรณ์มอบใบกำกับสินค้าเป็นเล่มให้กับบริษัทเพื่อจำหน่ายปุ๋ยกับกองทุนหมู่บ้าน

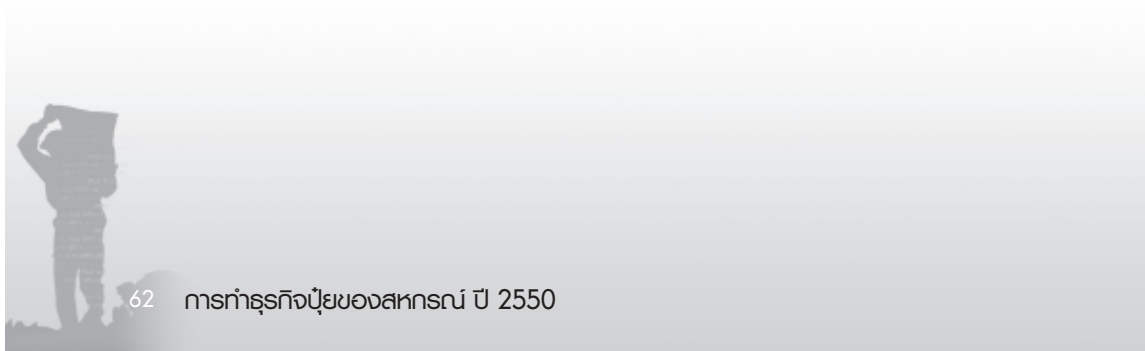
- มีการบันทึกซื้อสินค้า ตั้งเจ้าหน้าที่ตามใบกำกับสินค้าโดยไม่ระบุว่าเป็นการส่งมอบตัวปุ๋ย โดยสหกรณ์เซ็นรับใบกำกับสินค้าเสมือนเป็นการรับมอบสินค้าปุ๋ยแล้ว
- สหกรณ์ที่มีตัวปุ๋ยจะโทร.หาสหกรณ์ด้วยกันเพื่อชักชวนให้ช่วยซื้อตัวปุ๋ยโดยบอกว่าจะลดราคา หรือให้เปอร์เซ็นต์
- บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยจัดรายการส่งเสริมการขายหลากหลายรูปแบบ ดังนี้
  - * การให้ส่วนลด ของแถม ของรางวัล และสิ่งของ
  - * จัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแลให้คำแนะนำการใช้ปุ๋ยแก่สมาชิก
  - * จัดไปทัศนศึกษาดูงาน 2-3 วัน
  - * เมื่อถึงงวดชำระ ถ้ายังขายปุ๋ยไม่หมด บริษัทจะหาช่องทางจำหน่ายเองทั้งหมด
- สั่งซื้อผ่านสหกรณ์หนึ่งไปยังอีกสหกรณ์หนึ่ง
- ไม่ได้บันทึกรายการซื้อขายปุ๋ยในระบบบัญชีของสหกรณ์
- บริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยให้สหกรณ์หนึ่งภายในวงเงินของอีกสหกรณ์หนึ่งโดยมิได้จัดทำสัญญาซื้อขาย
- สหกรณ์เป็นตัวแทนจัดหาลูกค้าปุ๋ยให้กับบริษัทหรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยโดยให้บริษัทกู้ยืมเงินดำเนินธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

ในความสำเร็จของขบวนการสหกรณ์นั้นขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายร่วมกัน ร่วมมือ ร่วมใจ มีความสามัคคี และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารสหกรณ์ต้องตระหนักเสมอว่า การจะลงทุนทำธุรกิจใด ๆ ของสหกรณ์ จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดต่อสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์อย่างแท้จริง สำหรับข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสหกรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางปฏิบัติโดยวิธีการดังนี้

1. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ควรมีคู่มือในทางปฏิบัติในเรื่องการตรวจสอบบัญชี และการตรวจแนะนำการเงิน และการบัญชีให้สหกรณ์ที่ทำธุรกิจปุ๋ยสามารถปฏิบัติเองได้ในระดับหนึ่ง และเป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในการปฏิบัติให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์
2. ควรกำหนดระเบียบการลงทุนทำธุรกิจซื้อขายล่วงหน้าของสหกรณ์ให้ครอบคลุมและชัดเจนในทางปฏิบัติ ทั้งเรื่องการลงทุน ระบบบัญชี เป็นต้น เพื่อให้สหกรณ์ไม่เสียเปรียบ และไม่เสียโอกาสในการลงทุน
3. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือให้คำแนะนำ ศึกษาอบรมการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้าแก่ขบวนการสหกรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเงิน เพื่อจะได้มีโลกทัศน์ที่จะสร้างประโยชน์แก่สหกรณ์อย่างแท้จริง

4. ผู้บริหารสหกรณ์ควรศึกษาหาความรู้ และฝึกฝนประสบการณ์การทำธุรกิจซื้อขายล่วงหน้าให้เข้าใจ เพื่อการลงทุนที่คุ้มค่า ปลอดภัย ให้ผลตอบแทนสูง ลดความเสี่ยง และไม่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน อีกทั้งสามารถเปรียบเทียบผลตอบแทนกับความเสี่ยงที่ได้รับว่าควรลงทุนหรือไม่

5. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้า ถึงความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยง ผลตอบแทนที่จะได้รับ และระบบบัญชีที่ถูกต้องในขบวนการสหกรณ์

6. ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้สอบบัญชีสหกรณ์ และเครื่องมือทางสถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีอื่นร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยของผู้บริหาร และสมาชิกสหกรณ์ในแต่ละจังหวัด แต่ละภูมิภาค เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอาจมีผลให้การทำธุรกิจซื้อขายปุ๋ยล่วงหน้าของสหกรณ์ที่แตกต่างกัน

wwwcad.go.th